

HOSPODÁRSKA KRIMINALITA Z POHLĀDU MOŽNOSTÍ EMPIRICKÉHO VÝSKUMU

MIROSLAV KOPRLA

Filozofická fakulta, Katedra politológie, UCM v Trnave, Slovensko

Abstract in original language

Príspevok prináša analytický pohľad na empirické skúmanie súčasnej hospodárskej kriminality. Prvá časť príspevku sa zaoberá definovaním dostupných merateľných indikátorov, s pomocou ktorých je možné analyzovať páchatel'ov hospodárskej kriminality alebo subjekty postihnuté hospodárskou trestnou činnosťou. Druhá časť príspevku sa venuje dvom uhlom pohľadu na problematiku skúmania hospodárskej kriminality. Prvý uhol pohľadu predstavuje skúmanie páchatel'ov hospodárskych trestných činov, druhý uhol pohľadu sa spája so skúmaním subjektov postihnutých hospodárskou kriminalitou, či už na úrovni národnej alebo medzinárodnej. Cieľom príspevku je prezentovať možné spôsoby skúmania hospodárskej kriminality a poukázať na možné nedostatky alebo rezervy realizovaných výskumov.

Key words in original language

Hospodárska kriminalita; výskum; indikátory; analýza.

Abstract

The article presents an analytic view of empirical research on today's economic criminality. The first part of the article focuses on definition of available measuring indicators those are suitable for analyzing the offenders of economic criminality or subjects affected by economic crimes. The second part of the article presents two points of view of questions connected with economic crime research. The first point of view means research taken at offenders of economic crimes, the second point of view is connected with research aimed at subjects affected by economic crimes, either on national or international levels. The aim of the article is to present alternative approaches to the research on economic criminality and to detect all possible limitations or restraints of realized researches.

Key words

Economic Criminality; Research; Indicators; Analysis.

1. ÚVOD

Nepriaznivá situácia krajín v čase hospodárskej a finančnej krízy núti tieto krajiny aktívne bojovať s fenoménom zvaným hospodárska kriminalita. Hospodárskou kriminalitou je vo väčšej či menšej miere postihnutá každá krajina. Jednou z možností jej eliminácie je poznanie jej zákonitostí, páchatel'ov a obetí. K tomu nám môže efektívne pomôcť práve empirický

výskum. V nasledujúcich riadkoch príspevku budeme prezentovať vybrané indikátory, ktoré nám môžu vo významnej miere napomôcť v porozumení fenoménu hospodárskej kriminality, a tiež tvorbe opatrení voči nej.

2. HOSPODÁRSKA KRIMINALITA

Skúmanie hospodárskej kriminality predstavuje z empirického hľadiska náročnú úlohu. Prvým problematickým bodom, s ktorým sa stretávame pri výskume, je samotné definovanie hospodárskej kriminality, pretože nebola doposiaľ jednoznačne definovaná. „Pojem hospodárska kriminalita nebol zatiaľ ani napriek všetkým snahám jednoznačne vymedzený. Z hľadiska slovenského trestného práva sa spája s hospodárskymi trestnými činmi, ktoré sú zaradené v piatej hlave osobitnej časti Trestného zákona č. 300/2005 Z.z. v platnom znení. Žiada sa zdôrazniť, že tieto explicitne vymenované hospodárske trestné činy tvoria iba základ; ich množina z hľadiska rôznorodosti skutkových podstát nie je konečná.“¹ Výskum hospodárskej kriminality nie je len aktuálnou témou výskumov uplynulých desiatich rokov. Počiatky výskumu spojeného s hospodárskou kriminalitou môžeme spájať s menom kriminálneho sociológa Edwina Hardina Sutherlanda, ktorý ju pred vyše osemdesiatimi rokmi popísal a nazval kriminalitou bielych golierov. „Sutherland už vtedy poukázal na skutočnosť, ktorú v sedemdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, teda o štyridsať rokov neskôr dokázateľne, na základe rozsiahlych štúdií a empirických výskumov, potvrdili vedecké kruhy v západnej Európe, a síce, že hospodárska kriminalita dokáže spôsobiť v celkovom hodnotovom vyjadrení vyššie škody než všetky zostávajúce formy kriminality spoločne.“² V histórii Slovenskej republiky môžeme prvé prejavy hospodárskej kriminality spájať s rokom 1989, ktorý môžeme z tohto uhla pohľadu považovať za historický medzník. „Páchatelia ekonomickej kriminality využívali v počiatočnom období po roku 1989 hlavne slabé skúsenosti rôznych finančných inštitúcií a medzery v slovenskej legislatíve.“³ Postupom času a vznikom samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993 došlo v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia k rozmachu hospodárskej kriminality, ktorá sa tak stala aktuálnym problémom a to aj vo svete. „Jej fenomén práve v uvedenom

---

¹ Koprlová, J.: Hospodárska kriminalita v ekonomických súvislostiach, Bratislava: Daniel NETRI, 2010, s. 11, ISBN 978-80-89416-05-9

² Koprlová, J.: Ekonomické súvislosti hospodárskej kriminality (príklad Slovenska a Nemecka), In Páchateľ hospodárskej kriminality v Slovenskej republike, [CD-ROM], Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009, s. 38, ISBN 978-80-8082-287-3

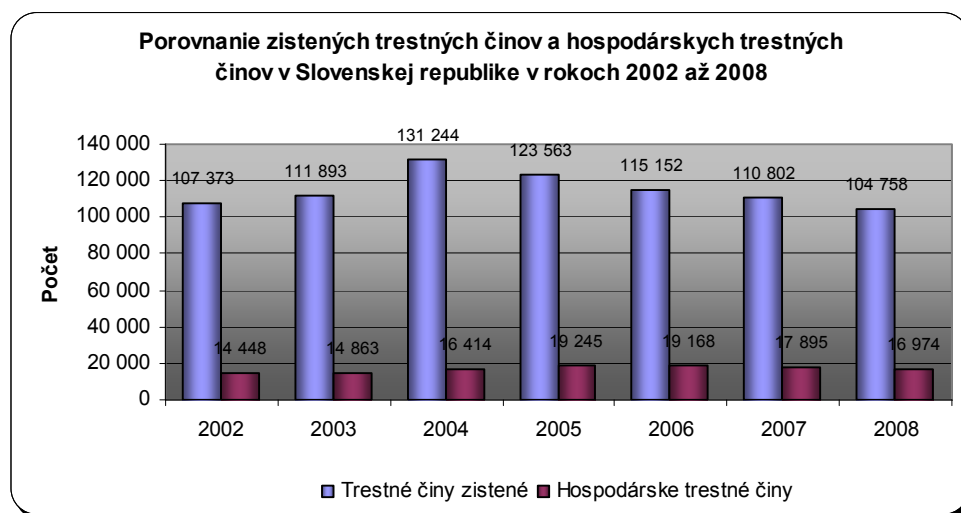
³ Koprlová, J.: Stručný prehľad najvýznamnejších prejavov novodobej ekonomickej kriminality v prostredí Slovenskej republiky (pohľad ekonóma), In Nové jevy v hospodárskej a finančnej kriminalitě: vnútroštátni a evropské aspekty, Brno: Masarykova univerzita, 2008, ISBN 978-80-210-4714-3, s. 41

období procesov nebyvalej liberalizácie národných ekonomík dokázal prerásť do takých rozmerov a podôb, že novodobú hospodársku kriminalitu možno už dnes označiť za najpálčivejší problém svetovej ekonomiky a jeden z kľúčových problémov budúcnosti ľudstva.⁴

Z hľadiska získavania údajov o hospodárskej kriminalite môžeme siahnuť po nasledujúcich prameňoch:

1. štatistické prehľady (štatistické ročenky a pod.);
2. obsahová analýza dokumentov (súdne spisy, prieskum páchatateľov hospodárskych trestných činov);
3. dotazníkový prieskum (on-line, prieskum obetí hospodárskych trestných činov).

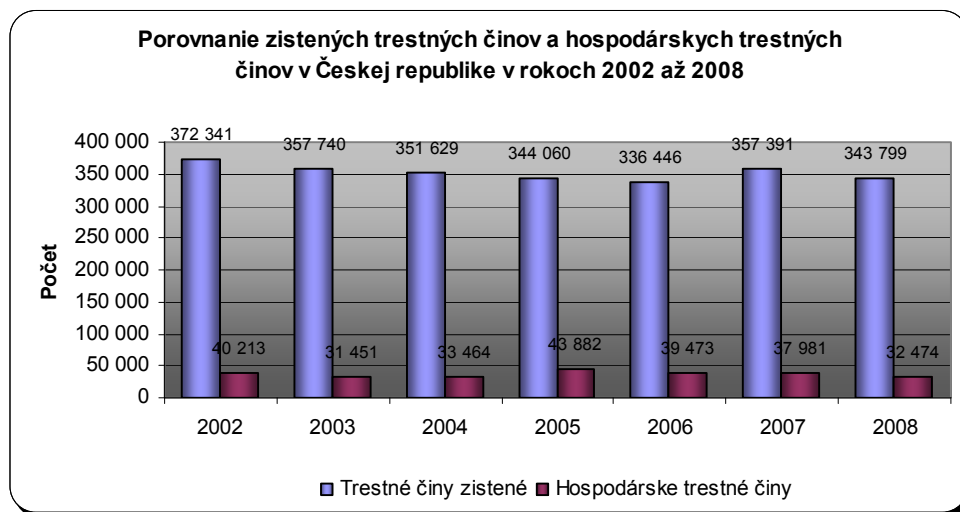
Prvým spôsobom ako získať prehľad o stave hospodárskej kriminality je práve prostredníctvom štatistických prehľadov. Pre zaujímavosť uvádzame na Obrázkoch 1 a 2 porovnanie zistených trestných činov a hospodárskych trestných činov v Slovenskej a Českej republike v rokoch 2002 až 2008.

Obrázok 1 Porovnanie zistených trestných činov a hospodárskych trestných činov v Slovenskej republike v rokoch 2002 až 2008

(Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

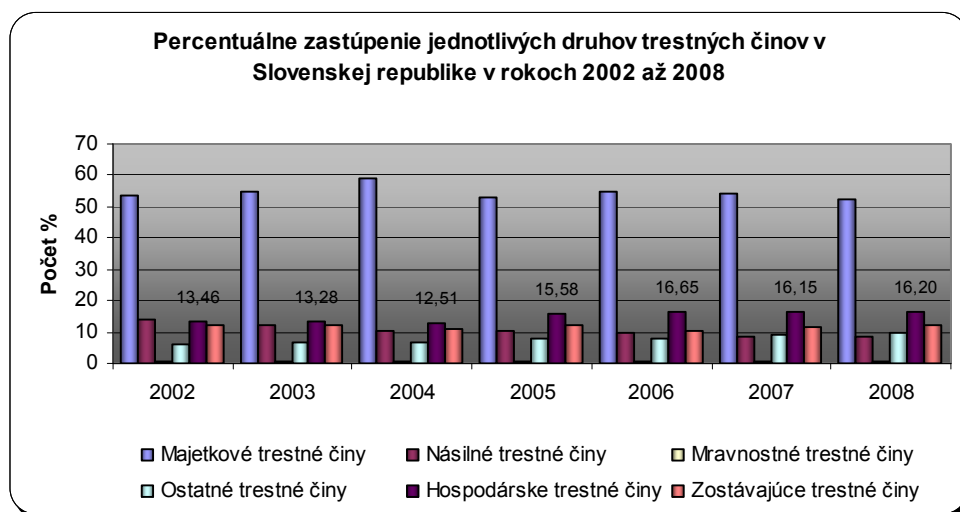
⁴ Koprlová, J.: Stručný náčrt hospodárskej kriminality, In Acta Universitatis Tyrnaviensis – Iuridica, V/2008, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, ISBN 978-80-8082-268-2, s. 126

Obrázok 2 Porovnanie zistených trestných činov a hospodárskych trestných činov v Českej republike v rokoch 2002 až 2008

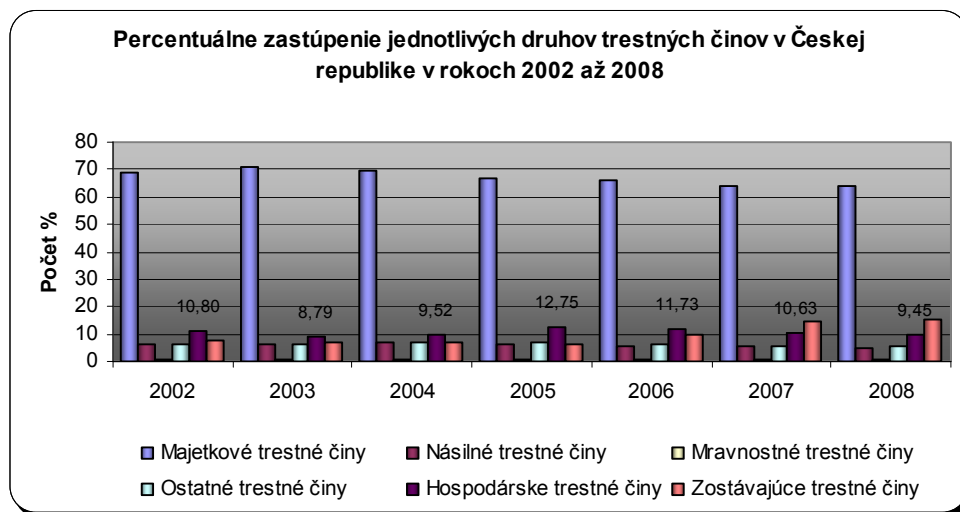
(Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

Obrázky 3 a 4 zasa prezentujú porovnanie percentuálneho zastúpenia jednotlivých trestných činov v obidvoch krajinách v rokoch 2002 až 2008.

Obrázok 3 Percentuálne zastúpenie jednotlivých druhov trestných činov v Slovenskej republike v rokoch 2002 až 2008

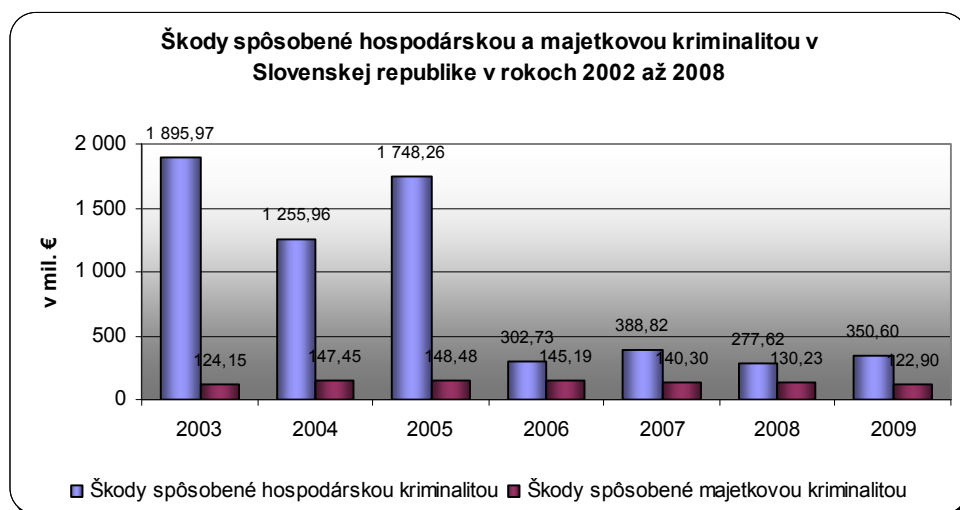
(Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

Obrázok 4 Percentuálne zastúpenie jednotlivých druhov trestných činov v Českej republike v rokoch 2002 až 2008

(Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

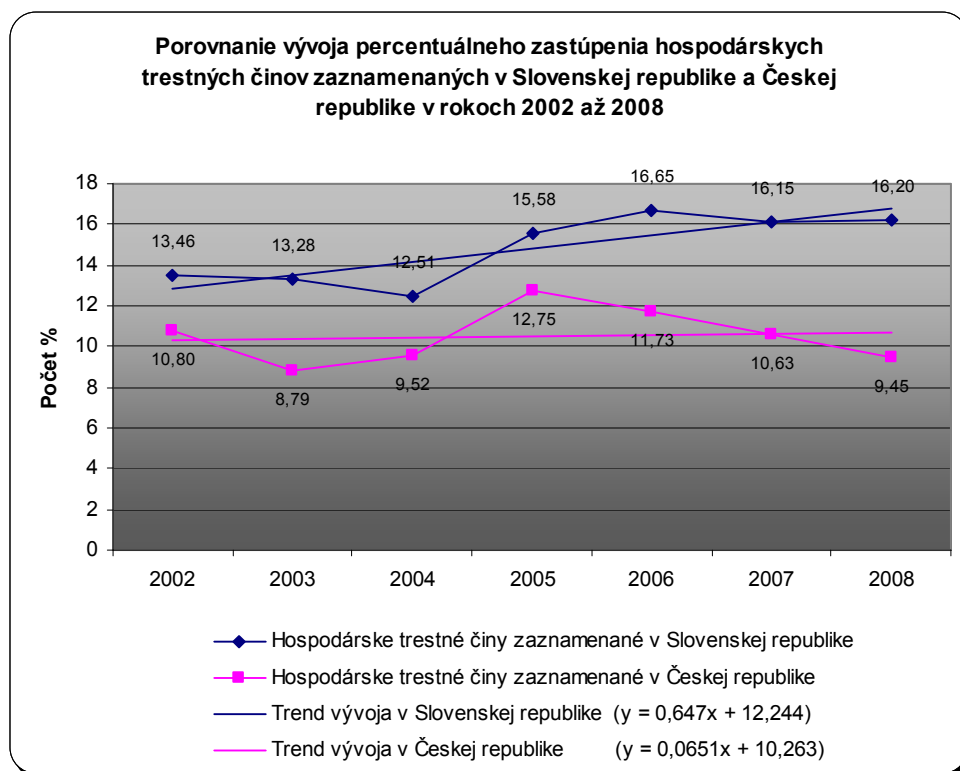
Obrázok 5 porovnáva škody spôsobené hospodárskou a majetkovou kriminalitou v Slovenskej republike v rokoch 2002 až 2008.

Obrázok 5 Škody spôsobené hospodárskou a majetkovou kriminalitou v Slovenskej republike v rokoch 2002 až 2008

(Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

Na základe prezentovaných porovnaní môžeme uviesť, že počet hospodárskych trestných činov kulminoval v Slovenskej republike v roku 2005 s počtom 19 245 trestných činov. V Českej republike dosiahol počet hospodárskych trestných činov vrchol taktiež v roku 2005 s počtom 43 882 trestných činov. Z hľadiska percentuálneho zastúpenia jednotlivých druhov trestných činov sme znamenali v Slovenskej republike najväčší percentuálny podiel v roku 2006 (16,65 %). Česká republika dosiahla najvyšší percentuálny podiel hospodárskych trestných činov o rok skôr, teda v roku 2005 (12,75 %). Taktiež sme poukázali na paradox, že aj napriek tomu, že hospodárske trestné činy sa podieľajú na celkovom počte trestných činov len malým podielom, dokážu vo finančnom vyjadrení spôsobiť najvyššie škody, dokonca niekoľkokrát prevyšujú škody spôsobené majetkovou trestnou činnosťou.

Obrázok 6 Porovnanie vývoja percentuálneho zastúpenia hospodárskych trestných činov zaznamenaných v Slovenskej republike a Českej republike v rokoch 2002 až 2008 (Prameň: Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>> a Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009, [online], Praha: Český statistický úrad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>)

Napokon Obrázok 6 približuje trend vývoja hospodárskych trestných činov zaznamenaných v Slovenskej a Českej republike v rokoch 2002 až 2008. Môžeme konštatovať, že v SR došlo k priemernému ročnému nárastu o 0,65 percentuálneho bodu a v ČR k ročnému nárastu o 0,07 percentuálneho bodu.

3. PÁCHATELIA HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Páchateľov trestnej činnosti spojenej s hospodárskou kriminalitou možno empiricky skúmať najmä prostredníctvom zaevidovaných súdnych spisov. Azda najrozsiahlejšiu výskumnú akciu v tejto oblasti vykonal kolektív autorov z Inštitútu pre kriminológiu a sociálnu prevenciu pod vedením Miroslava Scheinosta. Výskum s názvom Výskum ekonomickej kriminality, ktorý sa uskutočnil v rokoch 2000 až 2003, bol súčasťou výskumného zámeru Závažné formy trestnej činnosti predstavujúce významné sociálne a bezpečnostné riziká pre štát, možnosti ich kontroly a prevencie. Keďže išlo o rozsiahlu výskumnú akciu s veľmi dobre prepracovanou metodológiou výskumu, priblížime v nasledujúcich riadkoch výskumné metódy, sledované údaje a napokon vytvorenú typológiu páchatel'ov, ktoré boli uplatnené vo vyššie uvedenom výskume.

3.1 VÝSKUMNÉ METÓDY A TECHNIKY POUŽITÉ VO VÝSKUME PÁCHATEĽOV HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Kolektív autorov z Inštitútu pre kriminológiu a sociálnu prevenciu počas štyroch rokov výskumu využil širokú škálu dostupných výskumných metód a techník, pričom ich využitie záviselo od časovej fázy výskumu, a taktiež od charakteru výskumnej problematiky. Vo výskume boli aplikované prevažne nasledujúce výskumné metódy a techniky:⁵

- analýza štatistických materiálov (štatistiky Polície Českej republiky a justičné štatistiky);
- sekundárna analýza dostupných relevantných štúdií, materiálov a prameňov (materiály rôznych úradov, orgánov, bánk a pod.);
- sledovanie vývoja a rozbor relevantných právnych noriem (zákony, dokumenty odporúčania medzinárodných organizácií a pod.);
- prípadové štúdie (dostupné prípadové štúdie na základe spisov súdov a štátnych zastupiteľstiev);
- analýza súdnych spisov (analýza spisov k uzatvoreným prípadom hospodárskej a finančnej kriminality);
- dotazníkový prieskum u pracovníkov orgánov činných v trestnom konaní (dotazníky boli distribuované na okresné súdy a pod.);

---

⁵ Bližšie pozri Scheinost, M. et al.: Výskum ekonomickej kriminality, [online], Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 10, [cit. 2010-11-10], ISBN 80-7338-031-5, Dostupné na internete: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>>

- konzultácie s vybranými expertmi (finanční a daňoví riaditelia vybraných orgánov a pod.);
- analýza tlače a prameňov na internete (ako pomocný prameň aktuálnych informácií).

3.2 SLEDOVANÉ ÚDAJE VO VÝSKUME PÁCHATEĽOV HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Pri podrobnejšej analýze páchatel'ov hospodárskej kriminality sa kolektív výskumníkov zameral na analýzu súdnych spisov, aby získal dostupné informácie o páchatel'och. Spolu sa podarilo pracovníkom zozbierať a analyzovať 115 trestných spisov. V uvedených trestných spisoch boli sledované nasledujúce údaje:⁶

- právna kvalifikácia trestnej činnosti (prípadné zmeny právnej kvalifikácie v priebehu konania);
- doba konania (od podania obžaloby po vynesenie právoplatného rozsudku);
- problémy dokazovania (charakter dôkazov, listiny, svedkovia, priznanie obvineného a pod.);
- charakter a spôsob páchania trestnej činnosti (modus operandi);
- výška spôsobenej škody;
- väzba na netrestnú oblasť (súvisiace problémy, normy a ich prípadné porušovanie);
- poškodené objekty (štát, peňažné ústavy, obchodné spoločnosti, podnikatelia a pod.);
- subjekty, ktoré boli poškodené sprostredkovane (členovia družstiev, zamestnanci a pod.);
- rozsudky (výška a charakter trestu, uplatnenie ďalších sankcií okrem trestu odňatia slobody, podávanie odvolaní a pod.);

---

⁶ Bližšie pozri Scheinost, M. et al.: Výzkum ekonomické kriminality, [online], Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 11, [cit. 2010-11-10], ISBN 80-7338-031-5, Dostupné na internete: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>>

- počet páchatel'ov (individuálni, spolupráca, skupina, dostupné sociálne alebo osobné charakteristiky);
- okruh subjektov umožňujúcich páchanie trestnej činnosti (aj keď neboli obvinení, vyšetrovaní a pod.).

3.3 KATEGORIZÁCIA PÁCHATEĽOV HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Výskum spomínaného kolektívu výskumníkov z Inštitútu pre kriminológiu a sociálnu prevenciu priniesol mnohé podnetné závery a odporúčania. Jedným zo zaujímavých záverov bol tiež pokus o akúsi typológiu páchatel'ov hospodárskych trestných činov podľa ich správania. Autori, na základe dostupných informácií o páchatel'och, vytvorili približnú typológiu páchatel'ov a rozdelili ju do piatich nasledujúcich typov páchatel'ov:⁷

1. Typ naivného a ľahkomyselného páchatel'a;
2. Typ páchatel'a – športovca;
3. Typ bezohľadného dobrodruha;
4. Typ páchatel'a manipulátora;
5. Typ páchatel'a velikáša.

Prvý typ naivného a ľahkomyselného páchatel'a predstavovali páchatelia v mladšom veku približne do 30 rokov, ktorí podnikali prevažne v menšom rozsahu. Pri svojej činnosti sa dostali vďaka dôverčivosti, neskúsenosti, nereálnym odhadom situácie a svojich možností do problémov, pričom sa spoliehali na priaznivý obrat situácie, alebo si nepripúšťali právne dôsledky svojho konania. Svoje konanie si však priznali, taktiež sa vyhovárali na smolu a nevydarené podnikateľské zámery. Uvedená skupina páchatel'ov sa ľahko mohla stať obeťou skúsenejších „poskytovateľov služieb“, ktorí sa opierali o neskúsenosť a naivitu spomínaných obetí, ktoré mohli ľahko využiť ako „biele kone“. Druhý typ páchatel'a – športovca zastupovali páchatelia, ktorí páchali opakovane trestnú činnosť, pričom si uvedomovali svoje konanie a trestnej činnosti sa dopúšťali zámerne, pokiaľ nebola odhalená. Po odhalení páchania trestného činu spolupracovali pri vyšetrovaní s cieľom minimalizovať svoj vlastný trestný postih. Odhalenie trestnej činnosti a prípadný trest za ňu chápali páchatelia ako primerané riziko a kalkulovali s ním. Tretí typ bezohľadného dobrodruha

---

⁷ Bližšie pozri Scheinost, M. et al.: Výskum ekonomické kriminality, [online], Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 82-83, [cit. 2010-11-10], ISBN 80-7338-031-5, Dostupné na internete: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>>

charakterizovali páchatelia, ktorí pôvodne začali ako normálni podnikatelia, pričom sa rozhodli páchať trestnú činnosť vedome, pretože v tom videli relatívne rýchlejšiu možnosť sa obohatiť, alebo boli pod tlakom, kedy sa ich podnikanie dostalo do problémov, ktoré riešili trestnou činnosťou. Páchatelia páchali trestné činy tak jednorazovo ako aj opakovane, ich správanie voči obetiam bolo bezohľadné až cynické a väčšinou mali už trestnú minulosť a trestnú činnosť páchali s účasťou spolupáchateľov. Po odhalení svoju činnosť popierali a využívali všetky dostupné prostriedky, aby sa vyhli vyšetrovaniu, pritom svoju vinu prenášali na spoločníkov. Štvrtý typ páchatel'a manipulátora reprezentovali páchatelia, ktorí získali svoje postavenie legálne, pričom ich postavenie im dávalo primeranú moc a príležitosť využívať nástroje na manipuláciu zverených finančných prostriedkov. Pri páchaní trestnej činnosti sa spoliehali na znalosť finančného sveta, pričom predpokladali určitú mieru tolerancie voči ich postupom pri finančných operáciách. Páchatelia ďalej využívali svoju schopnosť zakryť adekvátne operácie, a taktiež zväčša nemali trestnú minulosť ani väzbu na kriminálne prostredie. Do posledného piateho typu páchatel'a velikáša sa zaradili páchatelia, ktorí nadobudli vplyvom počiatočného úspechu (rýchla kariéra, dosiahnutie vysokej pozície v relatívne nízkom veku) presvedčenie o svojich mimoriadnych schopnostiach. Z uvedeného presvedčenia odvodzovali ich oprávnenie suverénne rozhodovať bez ohľadu na stanovené pravidlá, pričom ich suverénne a ambiciózne konanie určitú dobu pôsobilo v ich prospech.⁸

4. OBETE HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Obete páchatel'ov hospodárskych trestných činov predstavujú rôznorodé subjekty, ako napríklad štát, peňažné ústavy, spoločnosti, firmy, podnikatelia a podobne. „Hospodárska kriminalita dokáže v praktickej rovine postihnúť každý jeden trhový i netrhový subjekt, bez ohľadu na primárne zameranie jeho aktivít.“⁹ Tieto subjekty nemusia vždy pôsobiť len na domácom trhu, ale môže ísť aj o nadnárodné spoločnosti pôsobiace v zahraničí. Preto predstavuje páchanie hospodárskej kriminality tak závažnú trestnú činnosť. Nakoľko nie je možné zachytiť obeť všetkých trestných činov spojených s hospodárskou kriminalitou, v praxi sa osvedčil spôsob anonymného zisťovania údajov pomocou dotazníkovej metódy. V nasledujúcej časti príspevku budeme prezentovať výskum jednej celosvetovo pôsobiacej výskumnej spoločnosti s názvom PricewaterhouseCoopers (PwC).

---

⁸ Bližšie pozri Scheinost, M. et al.: Výzkum ekonomické kriminality, [online], Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 82-83, [cit. 2010-11-10], ISBN 80-7338-031-5, Dostupné na internete: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>>

⁹ Koprlová, J.: Hospodárska kriminalita: prevencia, odhaľovanie a prešetrovanie dolôznych konaní, In Acta Universitatis Tyrnaviensis – Iuridica, VI/2009, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, ISBN 978-80-8082-328-3, s. 190

4.1 VÝSKUMNÉ METÓDY A TECHNIKY POUŽITÉ VO VÝSKUME OBETÍ HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Spoločnosť PricewaterhouseCoopers sa už viac ako desať rokov zaoberá globálnym prieskumom hospodárskej kriminality. Uvedené prieskumy realizuje po celom svete s dvojročnou periodicitou, čo umožňuje nielen sledovanie vývoja ukazovateľov v čase za danú krajinu, ale aj medzinárodné porovnanie ukazovateľov medzi vybranými krajinami. Na získavanie údajov od subjektov využíva spoločnosť štandardizovaný on-line dotazník, ktorým oslovuje jednotlivé subjekty. Ako príklad by sme mohli uviesť najnovší prieskum, ktorý sa konal v období jún až november roku 2009 a zaznamenal údaje od 3 037 respondentov z 55 krajín, pričom 69 subjektov (respondentov) pochádzalo zo Slovenskej republiky.¹⁰

4.2 SLEDOVANÉ ÚDAJE VO VÝSKUME OBETÍ HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

Vo svojom prieskume sa spoločnosť PricewaterhouseCoopers zameriava v súvislosti s obeťami hospodárskej kriminality na viaceré faktory týkajúce sa spoločností. V prieskume z roku 2009 sa v Slovenskej republike sústredili na identifikovanie nasledujúcich údajov:¹¹

- či sa stala spoločnosť v poslednom roku obeťou hospodárskej kriminality;
- najčastejšie typy hospodárskej kriminality;
- vývoj výskytu najbežnejších typov hospodárskej kriminality;
- motívy páchania hospodárskej kriminality;
- spôsoby odhalenia hospodárskej kriminality;
- realizované preventívne opatrenia;

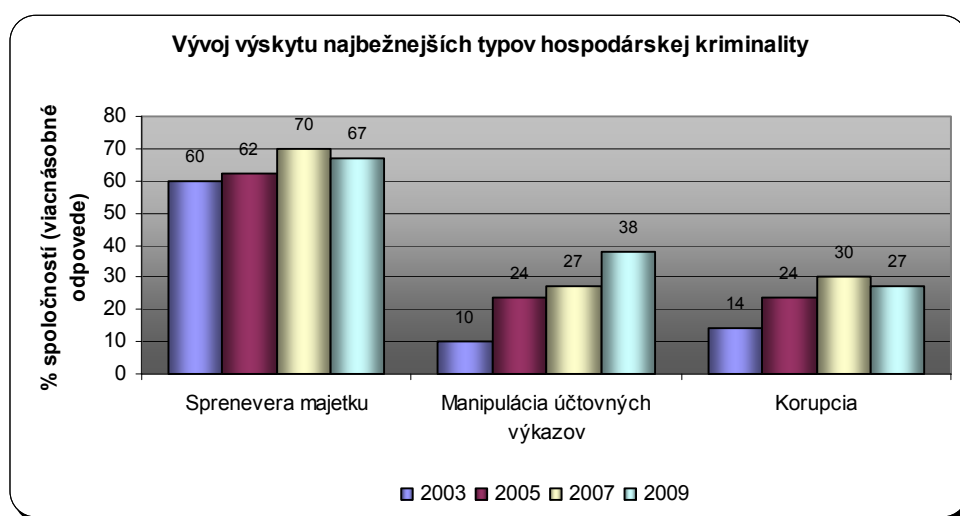
¹⁰ Bližšie pozri dokument Hospodárska kriminalita v časoch ekonomickej krízy – 5. ročník globálneho prieskumu hospodárskej kriminality – Slovenská republika 2009, [online], Bratislava: PricewaterhouseCoopers, 2009, s. 6, [cit. 2010-11-10], ISBN neuvedené, Dostupné na internete: <www.pwc.com/sk/sk/forenzne-sluzby/assets/2009-Prieskum-hospodarskej-kriminality_SK.pdf>

¹¹ Bližšie pozri dokument Hospodárska kriminalita v časoch ekonomickej krízy – 5. ročník globálneho prieskumu hospodárskej kriminality – Slovenská republika 2009, [online], Bratislava: PricewaterhouseCoopers, 2009, s. 1-6, [cit. 2010-11-10], ISBN neuvedené, Dostupné na internete: <www.pwc.com/sk/sk/forenzne-sluzby/assets/2009-Prieskum-hospodarskej-kriminality_SK.pdf>

- vnímaná efektivita regulačných a vyšetrovacích orgánov;
- percento respondentov očakávajúcich, že sa spoločnosť stane obeťou hospodárskej kriminality v nasledujúcom roku.

4.3 PRÍKLADY VÝSLEDKOV VÝSKUMU OBETÍ HOSPODÁRSKEJ KRIMINALITY

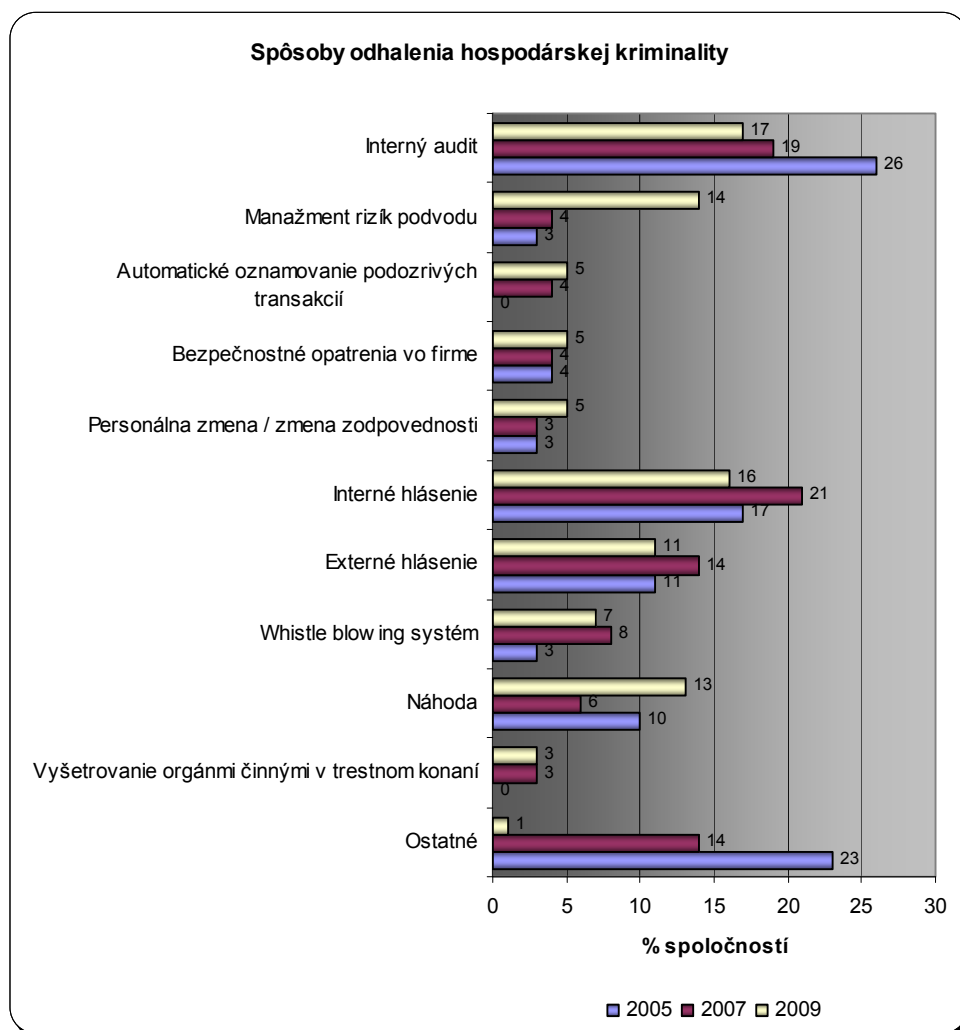
Pri prezentácii výsledkov výskumu obetí siahneme po najnovšom výskume spomínanej spoločnosti PricewaterhouseCoopers. Na nasledujúcich dvoch obrázkoch naznačíme možné výsledky empirického výskumu obetí hospodárskej kriminality.

Obrázok 7 Vývoj výskytu najbežnejších typov hospodárskej kriminality
(Prameň: Dokument Hospodárska kriminalita v časoch ekonomickej krízy – 5. ročník globálneho prieskumu hospodárskej kriminality – Slovenská republika 2009, [online], Bratislava: PricewaterhouseCoopers, 2009, s. 2, [cit. 2010-11-10], ISBN neuvedené, Dostupné na internete: <www.pwc.com/sk/sk/forenzne-služby/assets/2009-Prieskum-hospodarskej-kriminality_SK.pdf>)

Na Obrázku 7 môžeme vidieť vývoj výskytu najbežnejších typov hospodárskej kriminality v SR. Ako vidno na prvý pohľad, historicky zaznamenala sprenevera majetku najvyšší percentuálny podiel odpovedí. V súvislosti s hospodárskou krízou je nutné vyzdvihnúť i nárast manipulácie účtovných výkazov. „Možno zhrnúť, že medzi najfrekvencovanejšie trestné činy páchané v oblasti ekonomickej kriminality v polovici deväťdesiatych rokov patrili podvody, sprenevery, trestné činy súvisiace s ochranou meny, falšovanie a pozmeňovanie verejnej listiny a krádeže.“¹²

¹² Koprlová, J.: Ekonomické prostredie v Slovenskej republike po roku 1989 a prejavy ekonomickej kriminality, In Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, IV/2007, Bratislava: Iura Edition, 2008, ISBN 978-80-8078-207-8, s. 259

Obrázok 8 Spôsoby odhalenia hospodárskej kriminality
 (Prameň: Dokument Hospodárska kriminalita v časoch ekonomickej krízy – 5. ročník globálneho prieskumu hospodárskej kriminality – Slovenská republika 2009, [online], Bratislava: PricewaterhouseCoopers, 2009, s. 4, [cit. 2010-11-10], ISBN neuvedené, Dostupné na internete: <www.pwc.com/sk/sk/forenzne-služby/assets/2009-Prieskum-hospodárskej-kriminality_SK.pdf>)

Obrázok 8 znázorňuje spôsoby odhalenia hospodárskej kriminality v SR. Je nevyhnutné dodať, že úspešný boj s hospodárskou kriminalitou môže zvýšiť dobrú povest' firmy. „V snahe o budovanie, zaisťovanie či posilňovanie trvalejšie udržateľnej konkurenčnej výhody siahajú obzvlášť trhové subjekty čoraz častejšie po takých kľúčových faktoroch stratégie marketingovej komunikácie, ktoré prekračujú rámec rýdzo ekonomickej dimenzie, pričom majú potenciál zabezpečiť netradičné synergické efekty.“¹³

¹³ Koprlová, J.: Netradičný faktor posilnenia účinnosti stratégie marketingovej komunikácie v čase hospodárskej krízy, In Nové trendy v marketingovej komunikácii, Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave, 2010, ISBN 978-80-8105-167-8, s. 248-249

5. ZÁVER

Predložený príspevok s názvom „Hospodárska kriminalita z pohľadu možností empirického výskumu“ si kládol za cieľ prezentovať možné spôsoby empirického skúmania hospodárskej kriminality. Dôraz sme kládli na získavanie a analýzu údajov získaných zo štatistických ročeniek, ďalej sme prezentovali dva empirické pohľady na výskum hospodárskej kriminality a to z pohľadu páchatel'a a obeť hospodárskej kriminality. Oba empirické pohľady v sebe skrývajú možné nedostatky. Obsahová analýza dokumentov použitá pri analýze páchatel'ov v sebe skrýva menší nedostatok v malom počte prípadov (súdnych spisov), avšak predložená typológia je prínosom v tejto oblasti. K lepšej analýze a pochopeniu páchatel'ov hospodárskych trestných činov by prispelo zisťovania podrobnejších údajov o sociálno-ekonomickom statuse respondentov (páchatel'ov), a to najmä ich najvyššie dosiahnuté vzdelanie. V prípade obetí hospodárskych trestných činov možno badať menší nedostatok vo vypovedacej schopnosti získaných údajov, nakoľko výskum je anonymný a účasť na ňom je z pohľadu oslovených spoločností (respondentov) dobrovoľná. V tejto oblasti by mohla pomôcť distribúcia printovej podoby dotazníka, ktorá by mohla osloviť i menšie spoločnosti, samozrejme so zreteľom na zachovanie ich anonymity. Inak, prínosom uvedených prieskumov je už spomínaná porovnateľnosť získaných údajov medzi krajinami, a taktiež sledovanie možného vývoja sledovaných údajov v čase. Veríme, že aj empirický výskum dokáže napomôcť k zníženiu hospodárskej kriminality ako takej.

Literature:

- Dokument Hospodárska kriminalita v časoch ekonomickej krízy – 5. ročník globálneho prieskumu hospodárskej kriminality – Slovenská republika 2009, [online], Bratislava: PricewaterhouseCoopers, 2009, 6 s., [cit. 2010-11-10], ISBN neuvedené, Dostupné na internete: <www.pwc.com/sk/sk/forenzne-sluzby/assets/2009-Prieskum-hospodarskej-kriminality_SK.pdf>
- Koprlová, J.: Ekonomické prostredie v Slovenskej republike po roku 1989 a prejavy ekonomickej kriminality, In Acta Universitatis Tyrnaviensis, Iuridica, IV/2007, Bratislava: Iura Edition, 2008, ISBN 978-80-8078-207-8, s. 246-261
- Koprlová, J.: Ekonomické súvislosti hospodárskej kriminality (príklad Slovenska a Nemecka), In Páchatel' hospodárskej kriminality v Slovenskej republike, [CD-ROM], Trnava: Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2009, s. 38-66, ISBN 978-80-8082-287-3

- Koprlová, J.: *Hospodárska kriminalita v ekonomických súvislostiach*, Bratislava: Daniel NETRI, 2010, 122 s., ISBN 978-80-89416-05-9
- Koprlová, J.: *Hospodárska kriminalita: prevencia, odhaľovanie a prešetrovanie dolóznych konaní*, In *Acta Universitatis Tyrnaviensis – Iuridica*, VI/2009, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, ISBN 978-80-8082-328-3, s. 175-192
- Koprlová, J.: *Netradičný faktor posilnenia účinnosti stratégie marketingovej komunikácie v čase hospodárskej krízy*, In *Nové trendy v marketingovej komunikácii*, Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave, 2010, ISBN 978-80-8105-167-8, s. 248-255
- Koprlová, J.: *Stručný náčrt hospodárskej kriminality*, In *Acta Universitatis Tyrnaviensis – Iuridica*, V/2008, Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, ISBN 978-80-8082-268-2, s. 125-158
- Koprlová, J.: *Stručný prehľad najvýznamnejších prejavov novodobej ekonomickej kriminality v prostredí Slovenskej republiky (pohľad ekonóma)*, In *Nové jevy v hospodárskej a finančnej kriminalite: vnitrostátny a evropské aspekty*, Brno: Masarykova univerzita, 2008, ISBN 978-80-210-4714-3, s. 30-42
- Scheinost, M. et al.: *Výzkum ekonomické kriminality*, [online], Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 152 s., [cit. 2010-11-10], ISBN 80-7338-031-5, Dostupné na internete: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>>
- *Štatistické ročenky Českej republiky, Ročníky 2003 až 2009*, [online], Praha: Český statistický úřad, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/statistical_yearbooks_of_the_czech_republic>
- *Štatistické ročenky Slovenskej republiky, Ročníky 2003 až 2009*, [online], Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2003-2009, [cit. 2010-11-10], Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/>>

Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010
<http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

Contact – email

miroslav.koprla@gmail.com